

Effektrapport 2025

1 Avgränsningar

1.1 Organisation

Stiftelsen En Rökfri Generation (ERG) har sedan 1979 verkat för att skydda barn och unga från alla former av nikotinberoende och att ungdomar själva ska välja att inte börja använda tobak. Vårt publika namn är A Non Smoking Generation (NSG). Organisationen arbetar aktivt för att begränsa tobakens plats i samhället och skapa skyddande miljöer för barn och ungdomar i hela Sverige. Verksamheten drivs från vårt kansli i Stockholm men våra föreläsningar och övriga tobaksförebyggande aktiviteter erbjuds rikstäckande.

1.2 Avgränsningar

Rapporten omfattar hela vår verksamhet

1.3 Tidsperiod

Rapporten omfattar verksamhetsåret 2025

2 Förändringsteori – tobaksförebyggande arbete

2.1 Problem och målgrupper

Trots att vi arbetat sedan 1979 för att skydda barn och ungdomar från tobak, är vi tyvärr långt ifrån klara. Den bistra verkligheten är att så länge det finns en tobaksindustri som rekryterar våra ungdomar in i ett skadligt nikotinberoende kommer vårt arbete att behövas. I takt med att kunskapen om rökningens hälsorisker har ökat i samhället har bruket av cigaretter minskat. Eftersom fler än nio av tio tobaksbrukare börjar i tonåren eller tidigare är tobaksindustrins fortlevnad helt avhängig förmågan att rekrytera nästa generations lojala kunder bland våra barn och ungdomar.

Under de senaste åren har tobaksindustrins arbete intensifierats med nya produkter som de kallar tobaksfria för att kunna kringgå befintlig skyddslagstiftning och nå ut direkt till ungdomar med ogenerad reklam och gratis smakprover. Resultatet av detta är att bruket av dessa nya produkter ökat dramatiskt samtidigt som bruket av traditionella tobaksprodukter som snus och cigaretter också ökat under de senaste tre åren. Tyvärr är kunskapen om dessa nya produkter låg, både i samhället i stort och bland våra beslutande politiker och vi ser därför ett stort behov av att sprida kunskap, både till unga direkt, men även till politiker och vuxna för att påverka dem att fatta rätt och tillräckliga beslut som kan skydda unga från tobak.

För att nå vår vision arbetar vi för att påverka ett antal olika målgrupper i samhället. Barn och ungdomar är vår främsta målgrupp men även föräldrar, skolpersonal, politiker, företagsledare och andra vuxna är viktiga för att vi tillsammans ska kunna nå vår vision. Påverkansarbetet sker utifrån ett antal kända riskfaktorer och vad vi idag vet om ungas attityder till tobak och varför man börjar röka, snusa eller vejpa. Genom att skapa fler helt nikotinfria miljöer och minimera antalet riskfaktorer kan vi minska antalet nikotindebiter och skapa en tobaksfri generation.

En viktig läsanvisning för denna rapport är att vi betraktar alla former av nikotin som tobak om det inte avser godkända läkemedel som regleras i läkemedels-lagen. När vi pratar om tobak så inkluderar vi alltså samtliga produkter som produceras och säljs av tobaksindustrin – även det som industrin kallar "tobaksfritt" nikotin.

Kunskap – Bristande kunskap kan vara den riskfaktor som är mest omtvistad men faktum är att andelen rökare har minskat stadigt i vårt samhälle, i takt med förbättrade kunskaper om rökningens alla hälsorisker. I vår årliga attitydundersökning utgör kunskapen om hälsoriskerna den tveklöst främsta anledningen till att avstå. Även kunskaperna om hur tobak motverkar global hållbar utveckling utgör viktiga argument för att avstå, både i vår attitydundersökning och i den årliga utvärderingen av vår föreläsningsturné. Omvänt ser vi även att uppfattningen att nya nikotinprodukter är mindre farliga utgör ett av de främsta skälen till att testa vitt snus och e-cigaretter. I vår årliga attitydundersökning ser vi även att bara hälften av ungdomarna har fått ingående information om tobak i skolan, därför ser vi kunskapsspridningen som ett av våra viktigaste uppdrag.

Exponering – barn som exponeras för tobaksbruk eller tobaksreklam löper högre risk att själva börja. Genom att arbeta för en minskad exponering både i sociala medier, det offentliga rummet, skolan och hemmet kan vi minska antalet tobaksdebuter.

Förebilder – barn som har förebilder i föräldrar, syskon, kompisar eller andra betydelsefulla personer som röker, snusar eller vejar löper större risk att själva börja. Genom att informera föräldrar och andra vuxna om hur viktiga förebilder de är och ge dem rätt verktyg kan vi minska antalet tobaksdebuter.

Socialt tryck – barn som har tobaksbrukande kompisar eller ett socialt umgänge man vill tillhöra, där tobaksbruk förekommer löper större risk att börja. Genom att informera om tobak som ett hinder för *global hållbar utveckling* kan vi skapa ett annat socialt tryck där det blir oacceptabelt att röka, snusa eller veja. Ingen vill medvetet bidra till en industri som utnyttjar fattiga barn och orsakar svåra miljöproblem.

Normer – Alla former av tobaksbruk är starkt normbildande. Det räcker med att en eller ett par personer i ett barns omgivning röker, snusar eller vejar för att det ska anses som "normalt". Genom att sprida kunskap, lyfta fram *tobaksfria förebilder* och arbeta för fler *nikotinfria miljöer* kan vi både minska antalet nikotindebuter och hjälpa fler som vill sluta att lyckas.

Tillgång – Barn som har tillgång till tobak genom goda ekonomiska förutsättningar eller genom föräldrar eller äldre syskon som medvetet eller omedvetet förser dem med tobak löper större risk att börja röka. Genom att arbeta för höjda krav för *tillstånd* och *tillsyn av tobaksförsäljning* samt *höjda tobakspriser*, kan vi begränsa tillgången och minska antalet tobaksdebuter.

2.2 Resurser

Eftersom våra resurser är kraftigt begränsade arbetar vi löpande för att utvärdera och säkerställa maximal effekt av våra insatser. I dagsläget är våra viktigaste resurser våra medarbetare och den erfarenhet som finns upparbetad i mer än 40 års tobaksförebyggande arbete. Givetvis är våra samarbeten med företag och andra organisationer också avgörande för att vi ska lyckas, både i termer av finansiering, men även för att nå ut till större målgrupper.

2.3 Aktiviteter

Merparten av vårt tobaksförebyggande arbete riktat till barn och ungdomar sker i Sveriges skolor, inom ramen för våra projekt Nikotinfri skoltid, Nikotinfri idrott och föreläsningsturnén Tobaksbarn möter vi fler än 12 000 elever varje höst. För att nå ut till ännu fler arbetar vi också via sociala medier, media och utvalda ambassadörer.

För att lyckas, krävs dock att vi når ut även till vuxna för att motverka kända riskfaktorer och skapa fler nikotinfria miljöer. Därför deltar vi aktivt i samhällsdebatten och arbetar i en mängd olika kanaler för att sprida kunskap, väcka engagemang och påverka politiker att stärka den lagstiftning som krävs för att barn och unga ska skyddas från tobak.

Avgörande för vårt arbete är även den Novusundersökning som vi gör årligen sedan 2016. Den bidrar med kunskap kring ungas attityder till tobak, ställt i relation till vuxna. Varför man börjar använda tobak och vad som kan bidra till att man väljer att avstå. De senaste årens undersökningar har även bidragit med viktig kunskap om bruket av och tillgången till nya nikotinprodukter – något som saknades i CAN:s årliga skolundersökning fram till 2021.

2.4 Effekter på kort och lång sikt

På kort sikt ser vi att vårt arbete leder till ökad kunskap och ökad motivation till att förbli eller bli helt tobaksfri. Vi ser också att vårt kunskapsspridande och opinionsbildande arbete är direkt avgörande för att förbättra den skyddslagstiftning som skall skydda barn och unga från tobak. På lång sikt vet vi att samtliga riskfaktorer är avgörande för om vi ska lyckas nå vår vision. Till exempel ser vi stora effekter som en halvering av antalet dagligrökande vuxna i samband med att vi införde rökfria serveringar i Sverige år 2005. Nu arbetar vi hårt för ett införande av en helt nikotinfri skoltid för att skydda unga från det grupstryck som finns i skolmiljön.

3 Verksamhetskostnader

Verksamhetens kostnader uppgick till 4 769 764 kr för 2025.

4 Prestationer

4.1 Mål och resultat 2024

Våra övergripande mål är att:

- Att sprida kunskap och inspiration som motiverar barn och unga till ett tobaksfritt liv.
- Att förbättra ungas förutsättningar att förbli tobaksfria.
- Att ge unga en röst i tobaksfrågan och lyfta ungas rätt till en tobaksfri framtid.
- Engagera fler samhällsaktörer och vuxna.

För att mäta effekten av vårt arbete har vi definierat ett antal delmål och KPI:er. Nedan följer en redovisning av 2025 års resultat.

Kunskap om tobak till så många unga som möjligt – uppnått

Under årets föreläsningsturné Tobaksbarn genomfördes 75 föreläsningar för totalt 11 062 elever runtom i Sverige. Våra föreläsare spred även kunskapen vidare genom media, med 11 artiklar och en sammanlagd räckvidd på nära 870 000 personer.

Varje hösttermin genomförs en enkätundersökning efter ett urval av föreläsningarna för att utvärdera projektets effekt och samla in elevernas perspektiv. Resultaten från 2025 visar återigen att föreläsningen har stor betydelse för elevernas kunskap och inställning till tobak och nikotin.

- Mer än åtta av tio elever uppger att de har fått ökad kunskap om hur tobaksindustrin påverkar global hållbar utveckling.
- Nio av tio elever anser att föreläsningen innehåller tydliga argument för att avstå från tobak och nikotin.

Enkätresultaten speglar samtidigt en oroande samhällsutveckling där nikotinprodukter blivit allt mer närvarande i ungas vardag. Det är också tydligt att många unga efterfrågar starkare insatser för att skydda barn och unga från att utveckla ett beroende.

- 92 procent eleverna uppger att de exponeras för vitt snus eller e-cigarett i sin vardag.
- En majoritet tycker att skoltiden bör vara helt tobaks- och nikotinfri för att skydda elever och stötta dem som vill sluta.
- Mer än hälften av eleverna svarar att de inte anser att politiker gör tillräckligt för att skydda barn och unga från tobaks-/nikotinprodukter.

Bibehållen eller ökad räckvidd för redaktionellt genomslag - uppnått

Med kraftigt begränsade resurser, en havererad rekrytering av vikarierande kommunikationsansvarig och i hård konkurrens av ökad oro i omvärlden lyckades vi ändå förbättra vårt genomslag ytterligare under 2025. Från knappa 26 miljoner under 2024 till drygt 28 miljoner. Utöver ett stort engagemang för våra debattartiklar lyckades vi även få ett flertal viktiga inslag i TV-sända nyheter och nyhetsprogram som TV4 Nyheterna, Aktuellt och TV4:s Nyhetsmorgon.

- Redaktionell räckvidd: 28 590 000 personer
- Totalt PR-värde: 17 350 000 kr

Vårt genomslag i media är ett resultat av ett ständigt pågående arbete med att författa debattartiklar, samarbeten med influencers, vår attityd- och kunskapsmätning tillsammans med Novus och vår årliga rapport, vår föreläsningsturné och den bearbetning av media som vi gör i samband med alla våra kunskapsspridande aktiviteter. Efter många års enträget arbete har vi äntligen fått stor uppmärksamhet i vår fråga och väldigt många oroliga föräldrar hör av sig och undrar vad de kan göra. Det är glädjande att vårt arbete ger resultat men vi ser alltfjämt att kunskapen är låg, både om nikotinets hälsorisker och om tobakens effekter på global hållbar utveckling. För att nå ut mer systematiskt med livsviktig kunskap krävs rejält förbättrade finansiella resurser och en informationskampanj som når hela svenska folket i köpt media.

Förbättrade förutsättningar för unga – inte uppnått

Det är givetvis inte möjligt för oss som ensam aktör att förbättra ungas förutsättningar till tobaksfria liv, men under året har vi gjort vad vi kan för att lyfta alla de förutsättningar som krävs för att skydda barn och unga från alla former av tobaksbruk och ett skadligt nikotinberoende. I möten med politiker och sakkunniga vid socialdepartementet samt i vår årliga rapport, otaliga debattartiklar, konferenser och seminarier har vi under året argumenterat för:

- Barns rätt till en helt nikotinfri skoltid
- Höjd tobaksskatt och tobaksskatt på tobaksindustrins alla nikotinprodukter
- Förbud mot lockande godissmaker
- Nolltolerans mot alla former av tobaksreklam – även i sociala medier

I slutet av augusti 2024 lämnade vi in vårt remissvar på utredningen "En trygg uppväxt utan alkohol, nikotin och lustgas":

<https://www.regeringen.se/contentassets/def6b46ce94a4eb5a9b8984931c72865/a-non-smoking-generation.pdf>

I en sammanställning av samtliga remissinstanser kunde vi se ett kraftigt stöd för ett införande av nikotinfri skoltid. Tyvärr har detta inte lett till något skyndsamt införande under 2025. I ett möte med socialminister Jakob Forssmed, i slutet av 2024, sökte vi klarhet i var regeringen befinner sig i processen och hur arbetet ser ut framåt. Ministerns svar var då att frågan bereds och att man inte kan säga något om tidplanen eller insatserna framåt. Det som sedan inträffat är att Forssmed överlämnat frågan till Sjukvårdsminister Elisabet Lann. Under hösten 2025 sökte vi ministern för besked och i början av 2026 fick vi till slut ett kort möte med Elisabet Lann som fortsatt meddelar att frågan bereds. Det är beklagligt att frågan skuffas runt och inte tas på allvar. För varje dag våra politiker låter tiden gå lockas allt fler barn och unga in i ett skadligt beroende.

Att ge unga en röst i tobaksfrågan – delvis uppnått

I ett stort antal ansökningar till bland annat Allmänna Arvsfonden och Postkodstiftelsen har vi sökt medel för att kunna finansiera olika sätt att ge unga en röst i tobaksfrågan. Tyvärr möts vi av både okunskap och inställningen att den pågående nikotinepidemin bland unga inte är relevant eller prioriterad. Det innebär tyvärr att vi inte kunnat uppnå detta mål helt under 2025 heller.

Det vi gör fortsatt för att ge unga en röst i tobaksfrågan är dels vår årliga Novusundersökning och rapport där har vi ett stort fokus på att undersöka ungas attityder och förutsättningar i syfte att förmedla ungas behov för att kunna bli eller förbli helt tobaksfria. Under höstens föreläsningsturné möter vi även ungdomar dagligen och arbetar löpande för att göra deras

röster hörda i våra sociala medier och de nyhetsartiklar och nyhetsinslag som blir ett resultat av vår turné.

4.2 Aktiviteter 2025

Tobaksindustrin fortsätter oförtrutet att göra reklam för sina nikotinprodukter, direkt till ungdomar i sociala medier. Lagen om nya nikotinprodukter förbjuder reklam helt i radio och TV men tillåter den alltså i sociala medier och poddar med ett tandlöst tillägg att denna reklam endast får riktas till personer över 25 år. Lagen innehåller heller inget förbud mot smaksättning och detta innebär att unga alltså lockas av godisliknande smaker. Sammantaget innebär detta att vi har fortsatt debattera för en skärpt lagstiftning. Utöver fokus på tobaksreklam och nya tobaksprodukter har vi även debatterat behovet av tobaksfri skoltid och en höjning av tobaksskatten. Här nedan redovisar vi ett axplock av alla de viktiga aktiviteter som genomfördes under 2025:

Under hösten 2024 åkte NSG:s medarbetare Louise och Anthonia, med hjälp av ett privat stipendium, till Indonesien för att besöka tobaksodlingar och undersöka tobaksböndernas arbetsvillkor. Syftet med resan var att granska den produktion som ligger bakom snuset, som ofta uppfattas som svenskt och tobaksfritt med anledning av tobaksindustrins vilseledande marknadsföring och brist på transparens i produktionsleden.

Eftersom bara en av tio svenskar som känner till att nikotinet i vitt, så kallat "tobaksfritt" snus utvinns ur tobak är detta viktig kunskap att belägga och sprida. Tobaksföretagen har medvetet begränsat insynen i deras produktionskedjor, vilket gör dem utmanande att kartlägga. Men genom att granska årsrapporter och leverantörskedjor konstaterade organisationen att flera multinationella tobaksföretag, som säljer produkter på den svenska marknaden, köper tobak från Indonesien. I Indonesien finns cirka 500 000 tobaksodlingar och landet är världens fjärde största tobaksproducent. Studier visar dock att tobaksodling inte är en lönsam försörjningskälla för bönderna. 72,2 procent av landets tobaksodlare lever under fattigdomsgränsen, jämfört med 11,1 procent av befolkningen i stort.

Studieresan resulterade i rapporten [Människorna bakom nikotinet](#), som publicerades i januari 2025. Rapporten beskriver hur de indonesiska tobaksböndernas liv är helt beroende och formade av tobaksindustrin – som upprätthåller ett system av exploatering för egen vinning. För att kunna köpa det som krävs för att odla tobak får bönderna lån med orättvisa villkor, som tvingar dem att sälja tobaken till ett lägre pris än det som krävs för att betala tillbaka lånet och gå med vinst. De erbjuds inget stöd i svåra tider utan tvingas in i ekonomisk osäkerhet och får bära alla risker själva. De får heller ingen skyddsutrustning och utsätts för allvarliga hälsorisker i arbetet.

Bönderna fastnar i skuldsloveri och en fattigdomsspiral som förs vidare i generationer. Familjerna tvingas ofta ta ytterligare lån med oskäligt hög ränta som leder till växande skulder. I stället för att anställa vuxna tvingas bönderna använda sina barn i arbetet som riskerar både hälsa och utbildning.

Rapporten och ett stort antal filmklipp har sedan bidragit till ett uppdaterat och aktuellt innehåll till vårt projekt Tobaksbarn och föreläsningsturnén Barnarbete i ny förpackning. Rapporten fick även stor uppmärksamhet i TV4 Nyhetsmorgon och ett antal debatt- och nyhetsartiklar.

Opinionsbildande kampanjer och samarbeten

April, april. Den 1 april 2025 lanserade A Non Smoking Generation en helt tobaksfri nikotinglass, NicoTwist. Nikotinglassen var givetvis ett aprilskämt och syftet var att visa på tobaksindustrins strategier där nya nikotinprodukter designas och smaksätts som ofarligt godis i syfte att locka barn och unga in i ett långvarigt nikotinberoende. I design och copy för vår påhittade glass har vi kopierat tobaksindustrins alla budskap och vilseledande reklam. Den påhittade glassen uppmärksammades bland annat av Resumé.

Break Free! **Unlock Paradise!** **Go Wild!**

NicoTwist

Coconut Breeze

Tropical Island Breeze

Crazy Cactus

19 KR

NicoTwist

Innehåller nikotin som är ett extremt beroendeframkallande ämne 18+

Under 2025 fortsatte vi vårt samarbete med Skuru IK Handboll, där vi tillsammans arbetar för att göra handbollen och till en nikotinfri sport och sprida information om tobaksfria förebilder. Samarbetet ger oss god exponering i den högsta handbollsligan och klubben har även tackat ja till att pilottesta vårt kostnadsfria utbildningskoncept *Nikotinfri idrott* (se nedan).

Till hösten fortsatte vi även vårt samarbete med Brynäs IF och Gävle kommun. Under en heldag fick över 600 högstadiel elever ta del av livsviktiga fakta om nikotinets långtgående skadeverkningar. Både om nikotinets alla hälsorisker, och hur nya nikotinprodukter framställs med livsfarligt barnarbete och förödande konsekvenser för både miljö och klimat. Dagen

avslutades med att Brynäs IF bjuder skolungdomarna på matchen mot Malmö Redhawks på Monitor ERP Arena.

Syftet med samarbetet är att ge ökad kunskap, minskad exponering för vitt snus och e-cigarett och fler goda förebilder. Eftersom nio av tio ungdomar uppger kompisars påverkan som skäl att testa nya nikotinprodukter är det extra viktigt att både skola, fritids- och idrottsmiljöer blir helt nikotinfria och tillsammans med Skuru IK Handboll blir Brynäs IF en av de första klubbarna i landet, som testar vårt utbildningskoncept för att skapa en helt nikotinfri ungdomsverksamhet.

Under hösten fick vi även möjlighet att delta på Bokmässan i Göteborg tillsammans med Lärare mot tobak i vår monter, placerad intill lärarscenen, mötte vi lärare, elever, beslutsfattare och andra aktörer inom utbildningssektorn. Samtalen handlade om tobaksindustrins alltmer aggressiva strategier för att rekrytera unga, de bristande reglerna av nya nikotinprodukter och resultaten från vår senaste Novusundersökning. Många i skolpersonalen som vi mötte uttryckte sitt stöd för en helt nikotinfri skoltid och ser fram emot att förslaget blir verklighet, för att skydda barn och unga från att börja använda nikotin.

Den tobaksfria dagen, World No Tobacco Day

Den tobaksfria dagen, World No Tobacco Day är instiftad av Världshälsoorganisationen WHO och infaller den 31 maj varje år. Syftet med World No Tobacco Day är att uppmärksamma behovet av att förebygga alla former av tobak och nikotinberoende och 2025 års tema var *unmasking the appeal*. I syfte att uppmärksamma tobaksindustrins manipulativa strategier engagerade vi under maj månad ett 20-tal kända profiler att ställa sig för A Non Smoking Generation och barn och ungas rätt till ett nikotinfritt liv. Några av de mest inflytelserika personer som deltog var Sanna Nielsen, Tomas Kaya och Iza och Elle. Tillsammans med A Non Smoking Generation tog de ställning för barn och ungas rätt att skyddas mot tobaksindustrins alla skadliga produkter och oetiska strategier.

World Conference on Tobacco Control i Dublin

23-25 juni 2025 anordnades årets upplaga av Världskonferensen för tobakskontroll, World Conference on Tobacco Control, i Dublin. Olika intressenter och folkhälsoaktörer samlades för att utbyta kunskap och stärka samverkan kring utmaningar i kampen mot den globala tobaksepidemin, såsom tobaksbeskattning, lagstiftning, jordbruk, hållbarhet och social rättvisa. Under en poster-session fick vi möjlighet att sprida kunskap om nya nikotinprodukter och dela värdefulla erfarenheter från utvecklingen med ökande nikotinanvändning bland unga i Sverige.

Till konferensen gjorde vi en engelsk version av 2024 års rapport den svenska modellen. Den engelska rapporten visar på den bristande regleringen av tobaksindustrins nya produkter och hur detta har skapat en nikotinepidemi bland svenska skolelever

Novus-undersökning och rapport: En nikotinepidemi bland barnen

2025 års rapport "En nikotinepidemi bland barnen" visar att 92 procent av eleverna i svenska högstadie- och gymnasieskolor exponeras för vitt snus och e-cigarett i sin vardag. Fortsatt nio av tio unga i åldrarna 14-18 år uppger kompisars påverkan som anledning till att testa nya nikotinprodukter och fler än 6 av 10 ungdomar vill ha en helt nikotinfri skoltid.

Skolan är en tydlig riskmiljö där nikotin normaliseras och barns hälsa och skolresultat sätts på spel. För snart två år sedan presenterades en utredning som föreslår lagstadgad nikotinfri skoltid och frågan är varför regeringen ännu inte infört utredarens förslag. Vi har tidigare haft möte med folkhälsominister Jakob Forssmed och nu även sjukvårdsminister Elisabet Lann i den aktuella frågan. Båda ministrarna hänvisar till att förslaget fortfarande bereds och att man inte kan säga mer i nuläget.

2025 års rapport visar även att allt fler unga uppger även psykisk ohälsa som anledning till att testa nya nikotinprodukter. Under de senaste fem åren har andelen ökat från 25 till 41 procent i årets mätning, och bland flickor uppger hälften psykisk ohälsa som skäl att testa. Samtidigt ser vi en utbredd okunskap om nikotinet skadliga effekter på den unga hjärnan. Bara en av tio vuxna känner till att nikotin kan orsaka både inlärningssvårigheter och psykisk ohälsa. Tobaksindustrin har flitigt framställt nikotin som något som lindrar stress och höjer livskvaliteten och konsekvensen är att nikotin ofta används som en copingstrategi vid psykisk ohälsa – trots att nikotin i själva verket ökar risken för just psykisk ohälsa.

Att nya nikotinprodukter uppfattas som mindre farliga än traditionella anger 64 procent av ungdomarna som skäl att testa och sex av tio anger även tilltalande smaker som skäl. Sammantaget visar rapporten hur tobaksindustrins vilseledande marknadsföring, i kombination med låg kunskap, bidrar till att barn och unga lockas in i nikotinberoende under förespeglingen att produkterna är ofarliga eller till och med stresslindrande.

Rapporten visar även att befintlig lagstiftning inte räcker till för att skydda barn och unga från ett skadligt nikotinberoende. Minderårigas tillgång fortsätter att öka genom langning av både föräldrar och äldre syskon och vänner samt bristande kontroll i handeln. Åtta av tio minderåriga uppger att man köper vitt snus och e-cigarett själv utan att visa legitimation. Att nya nikotinprodukter inte beskattas som tobak är också ett stort problem. I dagsläget kan en dosa vitt snus köpas för mindre än 20 kr och en skattehöjning skulle främst skydda priskänsliga ungdomar. Årets Novusundersökning visar att sju av tio vuxna vill se en höjd skatt på vitt snus. Rapporten fick stor uppmärksamhet i media, med ett stort antal nyhetsartiklar och inslag i både radio och TV. Det är till exempel första gången som vi lyckas få inslag både SVT:s och TV4:s morgonprogram

Tobaksbarn 2025

Föreläsningen "Barnarbete i ny förpackning" inom vårt projekt Tobaksbarn är mycket uppskattad och efterfrågad av skolor. Under årets föreläsningsturné genomfördes 75 föreläsningar för totalt 11 062 elever runtom i Sverige. Våra föreläsare spred även kunskapen

vidare genom media, med 11 artiklar och en sammanlagd räckvidd på nära 870 000 personer.

Varje hösttermin genomförs en enkätundersökning efter ett urval av föreläsningarna för att utvärdera projektets effekt och samla in elevernas perspektiv. Resultaten från 2025 visar återigen att föreläsningen har stor betydelse för elevernas kunskap och inställning till tobak och nikotin.

- Mer än åtta av tio elever uppger att de har fått ökad kunskap om hur tobaksindustrin påverkar global hållbar utveckling.
- Nio av tio elever anser att föreläsningen innehåller tydliga argument för att avstå från tobak och nikotin.

Enkätresultaten speglar samtidigt en oroande samhällsutveckling där nikotinprodukter blivit alltmer närvarande i ungas vardag. Det är också tydligt att många unga efterfrågar starkare insatser för att skydda barn och unga från att utveckla ett beroende.

- 92 procent eleverna uppger att de exponeras för vitt snus eller e-cigarett i sin vardag.
- En majoritet tycker att skoltiden bör vara helt tobaks- och nikotinfri för att skydda elever och stötta dem som vill sluta.
- Mer än hälften av eleverna svarar att de inte anser att politiker gör tillräckligt för att skydda barn och unga från tobaks-/nikotinprodukter.

Nedan presenteras några av elevernas kommentarer:

"Väldigt bra, lärorik men hemskt att se när det blir så stora siffror"

"Det var en bra föreläsning. Jag vill aldrig börja med nikotin"

"Jag är glad att jag fick veta mycket och att ni hjälper oss"

"Fortsätt för det ni gör <3"

"Tack för presentationen, det betydde jättemycket!"

"Jättebra pratat. Älskar allt."

"Man ska höja tobak/nikotinskatt"

"Väldigt bra presentation som fångar uppmärksamheten"

"Jättebra och intressant. Lyckades hålla en tonårings fokus hela tiden!"

Resultaten visar att vår föreläsning fortsätter att vara en viktig del i det förebyggande arbetet. Genom att ge unga kunskap om tobaksindustrins påverkan på människor, miljö och global hållbar utveckling stärker vi deras förmåga att fatta medvetna och hälsosamma beslut.

Som ett komplement till vår föreläsningsturné kan vi även erbjuda en digital föreläsning, uppdelad i fyra olika delar utifrån följande teman – barnarbete, marknadsföring, hälsokonsekvenser och miljöpåverkan. Målet är att ge en heltäckande bild av tobaksindustrins strategier och negativa effekter på global hållbar utveckling. Hela föreläsningen (ca 25 minuter lång) och respektive del (ca 5-10 minuter lång) finns att se på A Non Smoking Generations Youtubekanal. Skolpersonal rekommenderas att visa alla delar och följa upp med kompletterande gruppövningar så att eleverna får reflektera och diskutera kring sina nya kunskaper.

Nikotinfri idrott

I syfte att bemöta det växande bruket av nya nikotinprodukter och nå ut till fler arenor än skolan med livsviktiga fakta om nikotinets alla skadeverkningar inledde vi under 2024 projektet Nikotinfri idrott i samarbete med Hjärt-Lungfonden och Stockholms länsstyrelse.

Under hösten 2025 lanserades det färdiga utbildningskonceptet bestående av en kort film (som även kan användas i sociala medier) och ett kortfattat dialogmaterial till den svenska idrottsrörelsen. En av de största utmaningarna här är att den svenska ungdomsidrotten drivs av ideella krafter med begränsad tid hos både ledare och aktiva men även i termer av halltid. Därför har både film och tillhörande dialogmaterial utformats extremt kortfattat och ska effektivt kunna genomföras på 15 minuter.

Vi bedömer att det finns en stor potentiell uppsida om vi kan nå ut till fler arenor och få draghjälp i arbetet med att sprida kunskap. Målet är att fler unga och vuxna ska förstå hur allt tobaksbruk och bruk av nya nikotinprodukter är socialt smittsamt och att samtliga, både unga och vuxna, därför bör avstå från att använda denna typ av produkter vid gemensamma idrotts- eller fritidsaktiviteter. Målet är också att öka kunskapen om nikotinets alla hälsorisker och i synnerhet de negativa effekterna på den unga hjärnan, då vi ser att dessa kunskaper är extremt låga både i allmänhet och bland unga.

COP11 i Geneve

Under COP11 samlades världens länder för att stärka det globala arbetet mot tobaksindustrins växande inflytande över barn och unga. A Non Smoking Generation deltog för att lyfta ungas röster och bidra med erfarenheter från Sverige. Under mötet beslutades bland annat om skärpta miljökrav, att tobaksindustrin ska hållas ansvarig för sina miljöskador samt om förslag till starkare åtgärder för att skydda unga – exempelvis kring återförsäljning, smaksättning och en begränsad nikotinmängd i produkterna. Vi uppmanar regeringen att införa nikotinfri skoltid och fullt ut implementera tobakskonventionen – för att bättre skydda unga och begränsa tobaksindustrins inflytande över folkhälsopolitiken.

Den elfte partskonferensen, COP11, för WHO:s ramkonvention för tobakskontroll (WHO FCTC) avslutades med en rad avgörande beslut om global tobakskontroll. Totalt samlades 160 parter den 17–22 november 2025 i Genève för att diskutera globala tobaksåtgärder inom ramen för WHO FCTC – ett av de mest omfattande och accepterade FN-avtalen i historien – som innebär att länder ska avsluta den globala tobaksepidemin. Totalt var rekordmånga, fler än 1 600 deltagare anmälda till konferensen. Bland deltagarna fanns utöver medlemsländernas delegationer ett 30-tal ideella organisationer och ungdomsrepresentanter som deltog som observatörer och organiserade sidoevenemang om olika frågor som rör konventionen. Från A Non Smoking Generation deltog tre personer som representanter för det europeiska nätverket European Network for Smoking and Tobacco Prevention och det internationella nätverket Global Youth Voices.

Viktiga beslut fattades om tobakskontroll och miljö, att stärka en hållbar och långsiktig finansiering av det tobaksförebyggande arbetet och att göra tobaksindustrin betalningsansvarig för alla de skador den orsakar. Några av de viktigaste framgångarna från COP11 var de beslut som togs gällande artikel 18 som syftar till att skydda miljö och människors hälsa från tobakens skadeverkningar. Beslutet inkluderar åtgärder för att förebygga och hantera avfall från alla former av tobaks- och nikotinprodukter samt relaterade elektroniska enheter. Beslutet uppmanar även parterna att sprida information om tobakens miljöskador i relevanta forum och att förstärka sitt genomförande av artikel 18, genom att:

- skapa samordningsmekanismer mellan hälso-, miljö- och andra myndigheter för att klassificera tobaksrelaterat avfall,
- utveckla forskning om miljöpåverkan från tobak och nikotinprodukter, före och efter konsumtion,
- genomföra informationskampanjer om miljöskador,
- motverka "greenwashing" från tobaksindustrin,
- förbättra nationella databaser om tobakens miljöpåverkan,
- överväga reglering av komponenter i tobak och nikotinprodukter som orsakar miljöskador.

Ett annat viktigt beslut var det om mobilisering av en långsiktigt hållbar och förutsägbar finansiering av nationella program för tobakskontroll. Beslutet understryker den outnyttjade potentialen i höjda tobaksskatter som både minskar bruket, i synnerhet bland unga, och kan ge viktiga intäkter till det tobaksförebyggande arbetet.

Även ansvarsfrågor enligt artikel 19 diskuterades. Artikelns uppmanar parterna att lagstifta om straffrättsligt och civilrättsligt ansvar relaterat till tobakskontroll. Ett centralt beslut antogs som uppmanar parterna att stärka genomförandet av denna artikel genom ett ökat samarbete mellan parterna.

Ett annat beslut där konferensen till slut lyckades nå konsensus var det som handlar om framtidsinriktade åtgärder enligt artikel 2.1, som uppmuntrar parter att genomföra insatser som går längre än konventionens minimikrav. Beslutet innebär att parterna uppmanas ta del av den rapport som en expertgrupp tagit fram över vilka insatser som är effektiva. Det är en lång lista över insatser men några av dessa som är särskilt intressanta för Sveriges del är till exempel;

- att förbjuda bonusar eller andra incitament till tobaksåterförsäljare,
- att minska antalet återförsäljare,
- att höja punktskatter och införa minimipriser samt
- att införa en maxnivå av nikotinhalt och förbjuda lockande smaker.

Ett beslut antogs också som kräver ett fullständigt förbud mot både användning och försäljning av alla former av tobaksprodukter och nya nikotinprodukter som vitt snus och e-cigarett inom samtliga FN-byggnader och FN-områden. Förbudet gäller både inomhus och utomhus – inklusive huvudkontor, regionala och nationella kontor över hela FN-systemet globalt.

Konferensen behandlade även medlemsländernas skyldighet att genomföra åtgärder för att förebygga och minska nikotinberoende (enligt artikel 5.2b) och att skydda sådana åtgärder från påverkan från tobaksindustrin (artikel 5.3), inklusive marknadsföring av nya produkter genom ogrundade hälsopåståenden. Tyvärr fick beslut i denna fråga knuffas fram till COP12 då parterna misslyckades att nå konsensus.

Under COP11 blev det väldigt påtagligt att många länder behöver stärka implementeringen av artikel 5.3, som ska skydda lagstiftning och viktiga insatser för folkhälsan från tobaksindustrins kommersiella intressen. Tiden inför COP11 präglades av en aldrig tidigare skådad, systematisk och koordinerad påverkan från tobaksindustrin. Industrins taktik har inkluderat direkt lobbying av parter till konventionen, försök att infiltrera nationella delegationer, användning av frontorganisationer som "Quit like Sweden" för att sprida vilseledande marknadsföring av snus som effektiv rökavvänjning, mediemanipulation och organiserade attacker på förhandlingarna.

A Non Smoking generations bidrag under COP11 var främst att sprida viktig information om den senaste tidens utveckling i Sverige. Under ett flertal sido-event och informella möten fick vi möjlighet att berätta hur tobaksindustrins alla nya produkter som vitt snus och e-cigarett har skapat en ny generation nikotiner bland våra barn.

Även om COP11:s alla beslut om framtidsinriktade åtgärder, miljöskydd, ansvarsskyldighet och hållbar finansiering lägger grunden för nödvändiga förändringar, är den nuvarande takten i genomförandet av konventionen otillräcklig. Vi uppmanar därför den svenska regeringen att omgående omsätta COP11:s beslut i nationellt genomförande och tillsyn:

- Beskatta tobaksindustrins alla nya nikotinprodukter som tobak och höja skatten på samtliga tobaksprodukter

- Avsätta öronmärkta och långsiktigt hållbara resurser samt överväga innovativa finansieringsmekanismer, inklusive hållbarhetsskatt, för att säkerställa att konventionens mål uppnås.
- Omgående införa nikotinfri skoltid för att stoppa den pågående nikotinepidemin och skydda barn och unga från ett skadligt nikotinberoende.
- Införa en maxgräns för nikotinhalt och förbjuda godisliknande smaker.
- Skärpa hälsovarningarna på snus och e-cigarett och genomföra en omfattande informationskampanj om nikotinets alla hälsorisker.
- Säkerställa att samtliga departement för finans, klimat och näringsliv, utbildning och utrikes – inte bara socialdepartementet fullt ut känner till Sveriges skyldigheter enligt artikel 5.3 och aktivt skyddar folkhälsopolitiken från alla former av industripåverkan.

5 Utvärdering

Samtliga kortsiktiga mål har uppnåtts helt eller delvis och givet våra begränsade resurser är den uppnådda effekten över förväntan. Det får oss att fundera över vad vi skulle kunna åstadkomma med bättre finansiella resurser. I dagsläget når vi ut till ca en tiondel av landets alla 14-18-åringar. Vår långsiktiga målbild är att vi ska nå ut till samtliga ungdomar. Det kommer dock inte vara möjligt utan förbättrade finansiella förutsättningar.

6 Lärdomar

Den svenska tobakspolitiken påverkas just nu kraftigt av industrins ekonomiska intressen och vi har svårt att få gehör för alla de insatser som nu krävs för att skydda barn och unga. En slutsats av detta är dels att vi behöver satsa mer på att höja kunskapen hos allmänheten och skapa en opinion som tvingar vår regering att ta ansvar, dels att sprida kunskap till övriga EU-medlemsländer för att med EU:s hjälp tvinga fram skärpt lagstiftning. För att åstadkomma verklig förändring krävs en väsentligt större budget men insamlingsarbete är både dyrt och krävande.

7 Vad vi mäter

- Räckvidd (Allears)
- Ungas attityder till Tobak (Novus)
- Ungas tobaksbruk (CAN)
- Kunskap om tobakens olika hälsorisker (Novus + egen enkät)
- Kunskap om tobakens inverkan på hållbar utveckling (Novus + egen enkät)
- Insamlade medel
- Följare och engagemang
- Lagstiftning och dess effekter på ungas tobaksbruk
- Tobaksreklam och dess effekter på ungas tobaksbruk